

N:o 45.

Ank. till Riksd. kansli den 23 april 1906 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom samt till lag om ändrad lydelse af 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring, dels ock en i anledning af denna proposition afgifven motion.

Genom proposition, n:o 62, af den 7 nästlidne mars, hvilken af båda kamrarna blifvit till lagutskottet hänvisad, har Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till

1) lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom och

2) lag om ändrad lydelse af 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring.

I sammanhang med denna proposition har lagutskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, n:o 150, i hvilken herrar *C. A. Lindhagen, D. Persson* i Tällberg, *J. Ström, B. P. Ersson, O. A. Ericsson* i Ofvanmyra, *S. L. Olsson* i Älf-dalsåsen, *J. Ericsson* i Vallsta, *M. Sundström, K. M. Lindh* i Gäfle, *P. Olsson* i Fläsbro, *O. Olsson* i See, *H. Eriksson* i Elgered, *E. A. Leksell, J. E. Nordin, K. R. Karlsson* i Fjäl, *A. A. Eriksson* i Rödsta, *S. H. Kvarnzelius, P. Hörnstén, C. J. Öberg, A. J. Hagström, J. Bromée* i Billsta, *E. Sundin, V. H. Wickström, S. J. Enander, K. Karlsson* i Mo, *J. Anders-*

son i Baggböle, G. A. Ahlstrand, C. G. Sædén, A. Jonsson i Lycksele, A. L. Lundström, F. Berglund och L. J. Carlsson i Malmberget anförde:

»I Kungl. Maj:ts proposition n:o 62 har framlagts förslag till lag om förbud för bolag och förening att, därest ej Konungen lämnar tillstånd, förvärfva fast egendom å landet inom Norrland och Dalarne, hvarifrån förslaget dock medgifver en hel del undantag.

Bland dessa undantag är i *förslaget* 3 § upptaget medgifvande för bolag och förening att fortfarande förvärfva den del af ett hemmans af-rösningsjord med impedimenter, som ej är att, på sätt i paragrafen närmare bestämmes, hänföra till stödskog och odlingsområde. En dylik lag skulle i allt fall verka såsom totalförbud i en del orter särskildt i kustbygderna och storsjöbygden, men i öfriga trakter skulle från $\frac{1}{2}$ och ända till $\frac{5}{6}$ af de återstående bondehemmanens skogsmarker få fortfarande öfvergå till sågverksindustrien.

Detta förslag är framfördt af en majoritet inom norrlandskommittén såsom ett förmedlingsförslag, afseende att angifva det mått af jord, som, enligt hvad alla borde vara ense om, måste inom vissa vidsträckta delar af vårt land allra minst bevaras åt ett fritt bondestånd och den öfriga befolkningen. Kommittén säger sig därigenom också gifvit de tidigare förslagen »en väsentligen reducerad form» samt framhåller, att med dess förslag »i skogsbygderna ännu ansenliga skogsområden komme att stå trävarurörelsen till buds».

Den, som i bolagens omätliga jordförvärf ser en stor samhällsfara, kan emellertid icke vidgå, att ett dylikt opportunitetsförslag gör till fyllest. Bolagens jordförvärf måste ju redan nu anses mer än tillräckligt stora, och genom att få förvärfva ytterligare fastigheter skulle deras ekonomiska, sociala och politiska öfvermakt ytterligare stärkas på bekostnad af bondeståndet och den öfriga befolkningen. Det framstår ju afven såsom en egendomlig åtgärd, att sedan staten medelst afvittringarne velat gynna bondeståndet genom stora skogsanslag och nybyggesupplätelser »för landets uppodling och bebyggande», så är staten nu beredd att stifta en lag, som uttryckligen angifver sig vilja befrämja, att ytterligare stora delar af dessa skogsmarker, utöfver de för sitt ändamål redan förlorade, må »stå trävarurörelsen till buds». I själfva verket är detta endast ett upprepande, ehuru i mindre omfattning, af samma statskloket, som i sin tid anfördes för nu gällande ägostyckningslags uppgift att i de norrländska bygderna skilja inägorna från skogsmarken och därigenom bereda hemmansägaren tillfälle att, såsom det hette, »efter skogens försäljning» kunna kvarsitta med äganderätt å gården.

Förslagets bestämmelse att i Dalarne prisgifva just de s. k. utskogarne kan ock vara betänklig. Därigenom äfventyras, att staten kommer att särskildt uppmuntra och underlätta till att afhända befolkningen dessa utskogar, som på många ställen utgöra den värdefullaste egendomen och därför äro för befolkningens utkomst väl behöfliga.

Tidigare ha också önskningsarna samlat sig kring ett totalförbud. Andra Kammaren antog åren 1901 och 1903 en provisorisk lag i detta syfte. Norrlandskommitténs underdåniga hemställan af år 1901 gick i samma riktning. De talrika kommunalstämmobeslut, mötesresolutioner och petitioner, som år 1901 och äfven sedermera i orterna kommit till stånd, förordade, ofta i de kraftigaste ordalag, ett totalförbud. Och samma hemställan framfördes till regeringen förra året af den stora daladeputationen, bestående af ombud, som för ändamålet utsetts af kommunalstämmorna i tolf socknar inom öfre Dalarne.

I sina afgifna yttranden öfver norrlandskommitténs betänkande tillstyrka visserligen länsstyrelserna i Kopparbergs, Västerbottens och Norrbottens län ifrågavarande förmedlingsförslag. Detsamma kan i själfva verket länsstyrelsen i Gäfleborgs län också sägas hafva gjort, om än indirekt, i det att länsstyrelsen väl förordar obegränsad rätt för bolag att fortfarande köpa hemman, men på samma gång tillstyrker, att, sedan detta väl är gjort, staten skall från bolagen expropriera tillbaka ungefär just så mycket, som enligt den nu framlagda propositionen skulle inbegripas under förbudet. Länsstyrelsen i Jämtlands län åter hemställer om totalförbud. Den finner, att den ifrågasatta inskränkningen i förbudet skulle »i hög grad försvaga förbudets verkan», i det att, om det tillåtes bolag och föreningar att fortfarande förvärfva all den inrösningsjord, som ej bör betraktas såsom stödskog eller odlingsområde, den jordbrukande befolkningens ställning skulle komma att alltmer försvagas genom försäljning till trävarubolagen af den öfriga jorden.

Äfven två reservanter¹ inom norrlandskommittén hafva i afgifna reservationer stått fast vid yrkandet på totalförbud, detta dock endast alternativt, i händelse ej ett annat af dem framställt förmedlingsförslag kunde vinna afseende.

Dessa ledamöter framhålla i sistnämnda afseende, att det, trots allt, likväl gäfves ett skäl att ej taga helt afstånd från tanken på en tudelning af skogsanslaget. Man vore ju nämligen tämligen ense om, att det icke varit gagneligt för bönderna, att de fått så stora skogsanslag till fri disposition, utan att en väsentlig del bort afsättas till allmänningar. Här skulle nu ett icke oviktigt steg kunna tagas för att godtgöra denna försummelse. Äfven kommittén framhåller, att det vore lyckligast, om den

öfverloppsmark, som kommittén undantagit från förvärfsförbudet, kunde komma att fylla sin naturliga bestämmelse genom att ombildas till allmänningar. Därför hemställes af dessa två ledamöter, att viss efter undersökning bestämd skogsmark skulle få undantagas från förbudet, dock under villkor, att staten eller kommunen berättigades inlösa marken för den betingade köpeskillingen. Kommunen skulle hafva företrädesrätt att öfvertaga köpet, och detta helst underlättas genom låneunderstöd af statsmedel. Vill kommunen eller staten icke förvärfva marken, så öfvergår den definitivt till köparen.

Det kan ock med fog ifrågasättas att såsom en följd af nu angifna grundsatser stadga totalförbud jämväl för *socknar*, där vid *afvittringen en afsevärd del af hemmanens skogsanslag* t. ex. minst $\frac{1}{4}$ redan *afsatts till skogsallmänning*. Dessa socknar äro inom Norrbottens län de sex lappmarkssocknarna jämte Pajala, Muonionalusta och Tärendö socknar samt inom Kopparbergs län Svärdsjö, Envikens, Lima, Transtrands, Orsa och Älfdalens socknar samt Särna socken med Idre kapellag.

Beträffande särskildt *Västerbottens och Norrbottens lappmarker* synas viktiga skäl tala för, att under hvarje förhållande ett totalförbud bör utfärdas för dessa trakter. Detta är också förordadt af de två förenämnda reservanterna inom kommittén. De erinra om hvilken sorglig historia lappmarksskogarnes afvittring vore. Landshöfding Widmark d. ä. framhöll i en underdånig berättelse af år 1860, »att det vore af stor och djup betydelse för orten och det allmänna, det skogen inom lappmarkernas vidsträckta skogsland framgent blefve kronans egendom». Men statsmakterna skulle gå en medelväg och bestämde år 1873 i sammanhang med beslut om lappmarksskogarnes afvittring, att den skog, som utskiftades utöfver husbehovet, endast fick tillgodonjutas efter utstämpling. Därigenom trodde man sig ha vunnit å ena sidan, »att bonden skulle af skogsbruket hafva en nödig befunnen biförtjänst, då hans jordbruk slog fel», och å andra sidan, »att skogen ej skulle sköflas och bonden ej blifva prisgifven åt skogsköpare». Det gick dock icke så, utan tvärtom, säga reservanterna. Genom att kronan afhände sig sin äganderätt, blefvo egendomarna prisgifna åt skogsköpare, som af bönderna förvärfvade utstämplingsrätterna och äfven hemmanen. På detta sätt äro i de flesta lappmarkssocknarna, utom större delen af utstämplingsrättigheterna, redan inemot hälften eller därutöfver af själfva hemmanen i trävarubolagens ägo. Och hvad angår det förmenta skyddet mot skogens sköfling, som skulle vinnas genom utstämplingstvånget, så har den stora politiken efter afvittringarnas afslutande i lappmarkssocknarna kännetecknats af skogsköparnes ständiga anlopp för att erhålla den största möjliga utstämpling, oafsedt

hvad skogarne tålde i afverkning. Sin öfvertygelse, att ett toalförbud bör utfärdas för lappmarkerna, motivera reservanterna härefter i annat sammanhang sålunda:

»Lappland är ett land för sig, det märkes snart, när man rest där något med öppna ögon. Man känner, att det är ett ungt, ännu icke exploateradt land, där äfven de bästa bosättningsmöjligheterna icke hunnit tagas i anspråk. Däraf förklaras befolkningens synnerliga ifver för nya bosättningar, deras framträdande fiendskap mot bolagens jordförvärf och deras alldeles särskilda intresse för norrlandsfrågans lösning. Folkökningen är ock mycket stark i Lappland i följd af det synnerligen stora antal barn, som födas i familjerna. Detta folks enda framtidsförhoppningar grusas genom bolagsförvärfven. Härtill kommer, att i lappmarkerna såsom den nordligaste och mest aflägsna landsändan folket otvifvelaktigt mer än annorstädes behöfver ett stöd af skogen i tider af felslagna skördar och att bland annat för detta ändamål där införts ett särskildt skogshushållningssätt, nämligen utstämplingstväng. Det var bolagens arrendatorer och de bönder, som afhändt sig sina utstämplingar, hvilka behöfde bistås af det öfriga landet i följd af 1902 års missväxt. Man bör ock komma ihåg, att, såsom utredningen ofvan visar, lappmarksskogarne ostridigt varit i sin helhet kronans egendom och att det öfvervägande antalet hemman därstädes bevisligen uppkommit af nybyggen, som kronan upplåtit under en jämförelsevis sen tidsperiod. Slutligen har staten helt nyligen låtit afvittra lappmarksskogarne, och detta i den bestämdt uttalade afsikten att stärka bondeståndet och hindra att bönderna fölle offer för skogsköpare. Det vore under alla dessa omständigheter och med hänsyn till, att bolagen redan med äganderätt förvärfvat inemot hälften af hemmanen, mer än underligt, om staten nu skulle genom sin lagstiftning uttryckligen förklara, att en stor del äfven af de återstående bondeskogarne borde få stå trävaruindustrien till buds.»

I afseende på lagens omfattning har den kungliga propositionen i öfverensstämmelse med norrlandskommitténs förslag gjort öfven den inskränknigen, att af *Gäflborgs län* inbegripits under förbudet endast Ofvanåkers, Voxna, Los, Färila, Ramsjö och Hassela socknar samt Hamra kapelllag. Detta motiveras af kommittén därmed, att dessa socknar skulle »förete den typiska norrländska karaktären» och att förhållandena inom länet i öfrigt skulle vara så pass stadgade, att någon egentlig fara för bondeståndets framtid icke kan anses föreligga. Tre reservanter inom kommittén anse däremot, att lagen bör, i öfverensstämmelse med de äldre förslagen, omfatta hela *Gäflborgs län*. Bolagsförvärfven, mena de, ha inom detta län gått lika långt som inom de öfriga länen. Och icke heller kan

ur kommitténs statistik hämtas något fog för dess åtskillnad. Den visar nämligen, att förvärfven stadigt fortgå äfven i många socknar, som ej skulle inbegripas under lagen. Inom t. ex. Ljusdals socken hade trävaruindustriens, till hufvudsaklig del aktiebolags, jordförvärf under tiden 1885—1900 ökats från 12,2 till 41,1 procent af hela mantalet. Detta kan knappast kallas för stadgade förhållanden. I sitt utlåtande öfver kommittébetänkandet har länsstyrelsen äfven förklarat sig icke kunna instämma i kommitténs åsikt, att endast i dessa uppräknade socknar af länet bolagens jordförvärf skulle behöfva motarbetas, ity att detta förvisso vore önskligt äfven inom andra delar af länet, såsom den af kommittén framlagda utredningen noggsamt ådagalade.

Uppenbarligen är förslaget i detta afseende icke tillfredsställande, och önskligt vore ju om åtminstone vissa särskildt hotade socknar, såsom Ljusdal och Bjuråker, ytterligare medtogos under förbudet.

Med stöd af hvad sålunda anförts, få vi hemställa, att Riksdagen måtte besluta följande ändringar i det genom den kungl. propositionen n:o 62 framlagda lagförslag, nämligen:

1:o) att antingen från förvärfsförbudet undantag enligt 3 § ej medgifves, eller ock stadgas, att förvärf, som jämlikt nämnda paragraf medelst gällande afhandling kommit till stånd, skall hembjudas stat och kommun till inlösen med företrädesrätt för kommunen;

2:o) att under alla förhållanden undantag enligt 3 § ej medgifves för Västerbottens och Norrbottens lappmarker eller för ofvannämnda socknar, där vid afvittringen en afsevärd del af skogsanslagen afsatts till allmänningar; samt

3:o) att lagen måtte vinna tillämpning ej blott inom de i förslaget uppräknade socknarna af Gäfleborgs län, utan äfven inom andra delar af länet och i all synnerhet inom Ljusdals och Bjuråkers socknar.

Därest motionen vinner afseende, torde erforderliga formuleringar föreslås af lagutskottet, i hvilket afseende hänvisas till förslagen å sid. 399 i norrlandskommitténs betänkande.»

I motionens syfte hafva herrar *A. Wiklund* och *G. A. E. Kronlund* instämt.

Den nu framlagda kungl. propositionen utgör en del af det förslag, som framlagts af den s. k. norrlandskommittén i syfte att råda bot på de missförhållanden, som uppkommit genom trävaruindustriens omfattande jordförvärf i Norrland och Dalarne.

Frågan på hvad sätt och med hvilken rätt jorden besittes måste gifvetvis vara ett djupt ingripande spørsmål, då det ju är jorden och hvad den alstrar, som ytterst utgör grunden för all mänsklig tillvaro och fortkomst. Jordfördelningens problem har ock redan på samhällets tidigare utvecklingsstadier visat sig vara af stor vikt att rätt lösa, men hur meningarna därvid än skiftat och hur olika intressen än fått göra sig gällande, har dock som den säkra slutsatsen alltid framgått, att särskildt ett själfägande bondestånd är af stor betydelse för samhället i socialt, politiskt och ekonomiskt hänseende. En närmare utveckling af detta ämne torde här icke vara erforderlig. Historiens erfarenheter i vårt eget land såväl som i andra länder lämna härom ojäfaktiga vittnesbörd. Och hvad särskildt angår farorna af bondeståndets försvinnande eller försvagande i våra nordligare landsdelar, så har norrlandskommittén därom gifvit en utförlig framställning, till hvilken utskottet tillåter sig hänvisa. Här må blott särskildt framhållas, hurusom för ett lands ekonomiska själfständighet det knappast torde kunna betecknas såsom lyckligt, att inom detsamma eller en hufvudsaklig del däraf jordbruket åsidosättes, för att man må blifva i tillfälle att uteslutande eller företrädesvis söka gifva uppblomstring åt industrien, hvilken, hur stora förvärfsmöjligheter den än kan skapa, dock genom sitt beroende af råmaterial och afsättningsmöjligheter icke ensam för ett land kan bereda den ekonomiska själfständighet, som tillika utgör en borgen för dess lugna ekonomiska utveckling.

När vid midten af förra århundradet nya fördelaktiga konjunkturer för trävarurörelsen yppade sig på världsmarknaden, medförde detta en hastig och dittills oanad utveckling af trävaruindustrien i vårt land. Redan förut hade industrien gynnats med stora skogsförläningar från kronan i form af s. k. rekognitionsskogar och stockfångstprivilegier. Genom de s. k. afvittringarna, som i synnerhet från början af förra århundradet blefvo med kraft från kronans sida fullföljda, kommo de stora skogsmarkerna i rikets norra del i öfrigt till större delen i bondeståndets besittning. I följd häraf blef industrien, lockad af förenämnda konjunkturer, i tillfälle att äfven förvärfva bondeskogar, af hvilket tillfälle den ock begagnade sig genom att förvärfva såväl långvariga afverkningsrätter som äfven själfva hemmanen. Dessa förvärf hafva till stor del på grund af statens förut tillämpade skogspolitik i Norrland och Dalarne skett till ytterst fördelaktiga villkor, och den vinst, trävaruindustrien äfven därå skördat, kan sägas vara enorm, ett förhållande, som torde vara så allmänt känt och erkänt, att utskottet icke här behöfver närmare angifva exempel därpå.

Följden af denna utveckling har blifvit, att af den i enskild ägo varande jorden i Norrland och Dalarne, hvilken år 1900 utgjorde 15,723,034

hektar, 5,394,837 hektar eller 34,3 procent, motsvarande Malmöhus, Kristianstads, Hallands, Blekinge, Kalmar, Kronobergs och Jönköpings län sammanlagda, tillhörde trävaruindustrien. Uti de 261 socknar, som finnas i Norrland och Dalarna, utgjorde trävaruindustriens fastigheter af all enskild jord högst 10 procent i 57 socknar, öfver 10 procent till och med 30 procent i 82 socknar, öfver 30 procent till och med 50 procent i 71 socknar, öfver 50 procent till och med 70 procent i 42 socknar och öfver 70 procent i 9 socknar. I 51 socknar ägde således industrien öfver hälften af all enskild jord. Antalet bolag, som år 1900 ägde jordbruksfastigheter till taxeringsvärde af minst en half million kronor, var 52. Bland dessa funnos bolag, som besutto fastigheter i 40 socknar och därutöfver, och vissa bolag ägde hvar för sig jordegendom till större areal än Blekinge län. Af ifrågavarande jord hade åren 1885—1900 förvärfvats mer än en tredjedel, och af dessa förvärf hade hälften skett under de sista fem åren. Äfven efter år 1900 hafva bolagens fastighetsköp på de flesta håll fortgått med stor liflighet. Enligt en uppgift skulle exempelvis under åren 1901—1903 ensamt i en domsaga i Västerbottens läns lappmark af bolagen inköpts 13 mantal, fördelade på omkring ett 100-tal bondgårdar. Trävaruindustriens fastighetsförvärf äro således i närvarande ögonblick *afsevärdt större* än ofvan angifvits. Till dessa förvärf sluter sig den högst betydliga areal, trävaruindustrien med långvarig afverkningsrätt innehar i Norrland och Dalarna. År 1900 innehade sålunda enligt de uppgifter, som kunnat erhållas, trävaruindustrien sådan afverkning till skogsmark om 1,129,368 hektar eller ett område något större än Östergötlands län; men i verkligheten äro dessa afverkningsrätter af betydligt större omfattning.

Den omkastning af besittningsförhållandena till jorden i Norrland och Dalarna, dessa betydande bolagsförvärf innebära, hafva helt naturligt icke varit utan kännbara verkningar för bondeståndet i dessa delar af landet. Och med den tendens, dessa bolagsförvärf visa att fortgå, torde faran för bondeståndets tillbakagång och i vissa trakter fullkomliga försvinnande få anses öfverhängande. Vådorna af hvad som redan skett äro betydande.

Det var ock i öfvertygelsen om nödvändigheten att skyndsamma åtgärder oundgängligen måste vidtagas för afvärjandet af dessa vådor, som Riksdagen i skrifvelse den 1 juni 1901 hos Kungl. Maj:t anhöll, att Kungl. Maj:t täcktes låta utreda, huruledes genom lagstiftnings- eller andra särskilda åtgärder den själfägande jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och Dalarna kunde vidmakthållas och stärkas och jordbrukets utveckling i nämnda landsdelar befrämjas, samt så snart ske kunde för

Riksdagen framlägga de förslag, hvartill förhållandena kunde anses föranleda. Norrlandskommittén, hvilken tillsattes för att verkställa berörda utredning, har i sitt betänkande framlagt åtskilliga lagförslag och andra framställningar, för hvilka i korthet här redogörelse följer.

Framst sättes det för Riksdagen nu framlagda förslaget om förbud för bolag och förening att, med vissa i förslaget angifna undantag, förvärfva fast egendom inom ifrågavarande landsdelar. Beträffande åter hemman, som redan förvärfvats af trävaruindustrien, föreslås dels nya bestämmelser om ägostyckning, åsyftande att förhindra de ur jordbrukssynpunkt vådligaste följderna af det nuvarande institutets tillämpning, äfvensom provisoriskt förbud mot ägostyckning i vissa fall — förslag i sistberörda syfte blef af 1905 års lagtima Riksdag antaget —, dels en arrendelag i ändamål att stärka arrendatorernas ställning å trävaruindustriens hemman, dels vissa ändringar i stadgandena om jordafsöndring i syfte att bereda effektivitet åt den föreslagna ägostyckningslagen, dels en lag innefattande bestämmelser till förekommande af dessa hemmans vanhäfd och dels en lag, afseende att bereda jordbrukare lämpliga jordbrukslägenheter å ifrågavarande hemman, för hvilket ändamål under vissa förutsättningar ifrågasättes ett expropriationsförfarande. Vidare har kommittén gjort framställningar om upplåtelse af odlingslägenheter å kronomark, angående vissa lättnader i afseende å väghållningsbesväret, nya grunder för skogsbeskattningen, vissa ändringar i flottningsstadgan, vissa lättnader vid verkställandet af laga skiften, lagstiftning för att befrämja bildandet af gemensamhetsskogar och skogsmedelsfonder, anslag och låneunderstöd för dikning och nyodling, undervisning i jordbruk genom kringresande konsulenter och slutligen angående vissa särskilda norrländska önskemål, såsom förbättrade kommunikationer, fraktlindringar och Kooperation mellan jordbrukare.

Kommittén har jämväl föreslagit nya grunder för den ännu ej fullbordade afvittringen beträffande trakterna ofvan odlingsgränsen inom Västerbottens läns lappmark, enligt hvilka grunder bland annat all den hemmanen tilldelade saluskogen skulle afsättas till allmänning; och detta förslag blef ock antaget vid 1905 års lagtima riksdag.

Utöfver dessa af kommittén framställda förslag hafva ytterligare delvis ganska ingripande hemställanden gjorts af reservanter inom kommittén.

Såsom ofvan framhållits, hafva trävaruindustriens fastighetsförvärf i Norrland och Dalarne på senare tider fortgått i den omfattning, att ett snart ingripande däremot är af nöden för att åt den jordbrukande befolkningen bevara åtminstone någon jordbruksmark jämte nödigt område i skog. Insikten härom föranledde ock norrlandskommittén att redan 1901 hos Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för Riksdagen af ett

förslag om provisoriskt förbud, och åren 1901 och 1903 antog Andra Kammaren för sin del sådana af enskilde motionärer framburna förslag af betydligt mera omfattande innebörd än det genom propositionen framlagda.

Det är uppenbart, att den enda möjliga åtgärd, som kan i första rummet tillgripas för att på ett någorlunda verksamt sätt undan bolagens förvärf rädda den återstående bondejorden, måste vara en lag, som förbjuder desamma. Den uppgift, en sådan lag äger, uppväges ingalunda af de åtgärder, som blifvit ifrågasatta med afseende på trävaruindustriens redan förvärfvade hemman. Där gäller det att på sin höjd kunna återvinna åt bondeståndet så mycket af hvarje sådant hemman, att nått och jämt en familj kan därpå vara i lyckligaste fall besuten. Dessa nybildade små hemmansbruk kunna därför, såsom norrlandskommittén också uttryckligen förklarar, i allmänhet knappast tåla vidare delning. För att bibehålla ett utvecklingskraftigt bondestånd måste man i möjligaste mån bevara de större resurser, som ligga i dess ännu bibehållna egna jord. Häre ligger enligt utskottets mening förbudslagens nödvändighet.

Till förmån för en sådan lagstiftning förefinnes också, såsom jämväl norrlandskommittén konstaterat, bland ifrågavarande landsdelars befolkning en så godt som enstämig opinion, som på olika sätt gifvit sig till känna. Ett uttryck för tillvaron af denna allmänna mening innefattas ock i det förord för en sådan lagstiftning, som tillförne och äfven vid innevarande riksdag gifvits af det öfvervägande flertalet bland denna befolknings representanter i Andra Kammaren, hvilka dessutom påyrka ett ännu längre gående förbud än nu ifrågasatts.

Gentemot den tvingande nödvändigheten att börja ett ingripande på det nu föreslagna sättet finner utskottet de invändningar, som särskildt från representanter för trävaruindustrien merendels framhållas häremot, icke kunna tillerkännas betydelse.

Hvad sålunda angår den invändningen, att utfärdandet af ett dylikt förbud skulle strida mot allmänt gällande rättsgrundsatser, så saknar den enligt utskottets mening berättigande; den har ock flerfaldiga gånger och senast i den nu framlagda propositionen blifvit bemött. Det förtjänar i detta sammanhang att omnämnas, hurusom lagberedningen i sitt 1847 afgifna förslag till jordabalk i 1 kap. 8 § ifrågasatte bestämmelse om att äganderätt till fast egendom ej må öfverlätas till from stiftelse eller annan allmän eller enskild inrättning eller till aktiebolag, utan att Konungen därtill lof gifvit.

Det har vidare framhållits, att industrien genom förslaget skulle beröfvas utvecklingsmöjligheter. Häremot må först erinras, att enligt förslagets 2 § industrien får fritt förvärfva all erforderlig tomtmark jämte

vattenfall med flera dylika lägenheter. Beträffande åter industriens behof af skogsmark, så har, såsom ofvan visats, industrien redan kommit i besittning af högst betydande områden och naturligen aldrig kunnat påräkna för sin fortsatta utveckling obegränsade skogskapital. Tillfälle att genom afverkningsrätter eller omedelbart inköp af redan afverkad virke erhålla råvara står naturligtvis fortfarande öppet. Men dessutom bereder det nu ifrågavarande förslaget genom undantaget i 3 § industrien tillfälle att utöfver sitt nuvarande stora skogsinnehaf ytterligare förvärfva högst betydande skogsmarker. Och därtill kommer, att Konungen kan för i öfrigt erforderliga fall meddela dispens från förbudet. Slutligen må äfven erinras, att enligt 7 § bolagens nuvarande skogsmarker kunna helt eller delvis genom försäljning öfverflyttas till nybildade industriföretag.

Ytterligare har man velat göra gällande, att förbudslagen genom att utestänga de köpstarkaste spekulanterna skulle nedbringa priset å jordbruksfastigheter och därigenom just för bönderna själfva, i den mån de äro nödsakade att sälja, framkalla förluster. Äfven om en sådan påföljd skulle till äfventyrs vara att förvänta, så får ingalunda fastslås såsom en afsevärd olycka, om priset på jordbruksegendom något reduceras. I hvarje fall bör här bemärkas, att befolkningen i de med förbudet afsedda trakter, såsom ofvan framhållits, allmänt påfordrar detsamma. Ur det allmännas synpunkt ställer sig saken för öfrigt så, att hufvudändamålet är att för kommande tider bevara ett själfständigt bondestånd inom ifrågavarande trakter, och det kan då ingalunda försvaras att, för beredande åt den nuvarande generationen af höga köpeskillingar för jorden, åsidosätta förenämnda ändamål. Vill man målet, måste man ock vilja medlet.

Slutligen invändes, att ifrågavarande lag kan kringgås. Detta anmärkta förhållande, som äger tillämplighet på de flesta lagar, får dock enligt utskottets mening ej utgöra hinder för vidtagande af en åtgärd, som under nuvarande förhållanden är den enda möjliga för ett verkligt ingripande mot den pågående utvecklingen. Det är visserligen sannt, att lagen lämnar öppet för enskilde skogsspekulanter att fortfarande förvärfva hemman. Klart är dock, att, såsom norrlandskommittén ock framhållit, dessa förvärf icke kunna antagas erhålla närmelsevis den omfattning som bolagsförvärfven. Nämnda kommittés utredning visar, att af trävaruindustriens jordförvärf är 1900 högst 2,85 procent utgjort enskildes ägoinnehaf, under det hela återstoden fallit på bolag. Kommittén yttrar ock, att tiderna i hvarje fall vore förbi för att bilda nya framgångsrika trävaruaffärer, och att det icke torde ställa sig alldeles så lätt att utan bolagsbildning uppbringa det kapital, som erfordras för att jorduppköp skola kunna ske i en sådan skala, att de kunna anses medföra sociala vådor.

Hvad angår den äfven framhållna möjligheten att enskilda personer skulle låta bruka sig såsom redskap för bolags fastighetsförvärf, så framhåller kommittén, att ett dylikt kringgående alltid är förenadt med kostnader och besvär och åtskillig risk samt att, om erfarenheten skulle visa, att ett dylikt förfarande i afsevärd mån ägde rum, man finge ytterligare se till hvad som borde göras häremot, men att för blotta möjligheten af missbruk alldeles underlåta att begagna sig af ifrågavarande utväg syntes vara föga framtidsklokt. De enskildes jordförvärf äro för öfrigt, såsom kommittén jämväl erinrar, underkastade inflytande af arfslagarne och kunna därför ej på samma sätt som bolagsförvärfven leda till att jorden på ett varaktigt sätt alldeles undandrages jordbruket. Icke heller kan enskild utländsk undersåte förvärfva jord, hvaremot i regeln intet hinder förefinnes för utlänning att förvärfva aktier i ett bolag.

Af hvad sålunda anförts framgår, att utskottet finner den kungliga propositionen böra i hufvudsak af Riksdagen antagas. Därpå följer ock, att utskottet anser förslaget utgöra den gräns, vid hvilken man för närvarande bör stanna. De skäl, som i den väckta motionen anföras för ett ytterligare gående förbud, hafva icke för utskottet varit öfvertygande, liksom utskottet, i likhet med Kungl. Maj:t och flertalet af de i ärendet hörde Konungens befallningshafvande, funnit det lämpligare att vid förslagets genomförande i väsentliga delar stanna vid hvad norrlandskommittén efter moget öfvervägande föreslagit.

Emot detaljbestämmelserna i propositionen har utskottet icke funnit anledning till erinran annat än vid 6 §. Motsvarande § i norrlandskommitténs förslag hade följande lydelse: »Bolag eller förening för ekonomisk verksamhet må ock utan särskildt tillstånd å exekutiv auktion inropa fastighet, där sådant erfordras för skyddande af någon bolagets eller föreningens fordran eller rättighet, hvarför egendomen på grund af in-teckning eller jämligt 11 kapitlet 2 § jordabalken häftar. Sålunda inropad fastighet skall åter afyttras inom två år, efter det auktionen vunnit laga kraft. Försittes denna tid, varde fastigheten genom Konungens befallningshafvandes försorg försäld å auktion, därvid i tillämpliga delar skall gälla till efterrättelse hvad om försäljning af utmätt fast egendom finnes stadgadt. Ej må vid sådan ny auktion bolaget eller föreningen åter inropa fastigheten.» Denna bestämmelse upptogs af kommittén för att förekomma de rättsförluster, som vid dylika auktioner eljest möjligen skulle komma att drabba bolag eller förening. Innan förslaget för utlåtande öfverlämnades till högsta domstolen, undergick detsamma emellertid i denna del en omarbetning för att förebygga den oegentligheten, att bolag och föreningar, som ej vore in-teckningshafvare, icke skulle kunna äfven å exe-

kutiv auktion inropa fastigheter, som de ägde full rätt att förvärfva genom privat aftal, eller nödgas, om de finge inropa dem, åter afyttra dem inom viss tid. Enklast ansågs denna ändring kunna ske genom medgifvande äfven åt bolag eller förening, som icke vore inteckningshafvare, att på exekutiv auktion inropa fastighet af hvad slag den än månne vara. I fråga om denna sålunda omarbetade § anmärktes af en ledamot af högsta domstolen, att stadgandet om förpliktelse för bolag eller förening, som å exekutiv auktion inropat fastighet, att åter försälja densamma inom två år, sedan auktionen vunnit laga kraft, innebure alltför stor stränghet i de fall, då auktionsinropet skett för skyddande af någon bolagets eller föreningens fordran eller rättighet, hvarför fastigheten på grund af inteckning eller jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken häftade, och att stadgandet därför syntes böra så till vida modifieras, att i nämnda fall skyldigheten att åter afyttra fastigheten inskränktes till att äga rum, så snart det kunde ske utan förlust, på sätt för likartadt fall funnes föreskrivet i gällande lagar angående bankbolag. Häremot invändes af föredragande departementschefen vid ärendets förnyade anmälan i statsrådet den 7 mars 1906, att om ock beträffande bankernas fastighetsförvärf strängare föreskrifter icke visat sig nödiga, ett stadgande i nämnda riktning genom sin sväfvande affattning och kontrollens svårighet knappast skulle visa sig tillfyllestgörande i förevarande fall. Anmärkningen ansågs därför böra föranleda allenast, att tiden för återförsäljningsskyldigheten utsträcktes till tre år.

Det skäl, som sålunda ursprungligen legat till grund för tillkomsten af denna §, hade dock enligt utskottets förmenande bort vinna mer afseende vid §:ns affattning, än som nu skett, i syfte att eventuellt mot förlust skydda bolag eller förening, som nödgats till bevarande af någon sin fordran eller rättighet å exekutiv auktion inropa fastighet. Ifrågavarande stadgande synes därför lämpligen böra för sådant ändamål modifieras.

Till förebyggande af missförstånd hvilken tid i 2:dra punkten af 2:dra stycket i 6 § afses, har utskottet funnit skäligt utbyta orden »nämnda tid» mot »sistnämnda tid».

Mot den af förslaget till lag om förvärfsförbud föranledda ändring i 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring, hvarom förslag i propositionen jämväl innefattas, har utskottet icke funnit något att erinra.

Med stöd af hvad sålunda anförts, hemställer utskottet,

1:o) att Riksdagen, under förklarande, att det i propositionen innefattade förslag till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva

fast egendom icke kunnat i oförändradt skick antagas, ville, i anledning af propositionen, med afslag å herr Lindhagens med fleres förevarande motion, för sin del antaga följande

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Lag

angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Bolag eller förening må ej i andra fall än nedan stadgas förvärfva fast egendom å landet inom Nedan-Siljans, Ofvan-Siljans eller Väster-Dals fögderi eller Envikens eller Svärdsjö socken i Kopparbergs län eller inom Ofvanåkers, Voxna, Los, Färila, Ramsjö eller Hassela socken eller Hamra kapellag i Gäfleborgs län eller inom Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län.

Å fastighet i köping eller å annan ort, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, äger denna lag ej tillämpning.

2 §.

Bolag eller förening må förvärfva fastighet, som i den ordning 5 § stadgar pröfvas äga sitt hufvudsakliga värde i åbyggnaden eller hufvudsakligen vara afsedd till tomt, upplagsplats eller dylikt eller utgöra stenbrott, grus- eller lertag, torfmosse, vattenfall, fiske eller annan dylik lägenhet.

3 §.

Bolag eller förening må förvärfva den del af ett hemmans afrösningsjord med impedimenter, hvilken i den ordning 5 § stadgar pröfvas ej vara att hänföra till stödskog eller odlingsområde enligt hvad nedan sägs; skolande hvad sålunda förvärfvas från hemmanet afskiljas genom jordafsöndring.

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

Till *stödskog* skall hänföras:

a) inom de norrländska länen så mycken till skogsbörd duglig och i förhållande till inägorna bekvämt belägen mark, som på hemmanet belöper efter en areal för helt mantal af:

1,500 hektar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker ofvan odlingsgränsen samt inom Frostvikens, Hotagens, Offerdals, Kalls, Åre, Undersåkers, Storsjö, Tännäs, Hede, Vemdalens, Klöfsjö, Linsells och Lillherdals socknar i Jämtlands län;

1,200 hektar inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker nedom odlingsgränsen samt inom Muonionalusta, Pajala, Tarendö och Korpi-lombolo socknar i förstnämnda län; samt

1,000 hektar inom de öfriga delarna af Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län äfvensom inom Västernorrlands län och de i 1 § omförmälda delar af Gäfleborgs län;

skolande, då fråga är om hemman, hvars skattetal understiger ett åttondels mantal, den sålunda bestämda arealen höjas med en fjärdedel, dock ej till mera än hvad på ett åttondels mantal belöper;

b) inom de i 1 § nämnda delar af Kopparbergs län hvad vid verkställdt storskifte betecknats såsom hemskog och fåbodskog.

Till *odlingsområde* skola hänföras till odling tjänliga myrmarker och andra odlingslägenheter, som i anseende till läge, omfattning och jordens beskaffenhet ägna sig för upptagande af själfständiga jordbruk eller lämp-ligen kunna sammanläggas med förutvarande jordbruk.

4 §.

Pröfvas i något fall på grund af särskilda omständigheter bolag eller förening böra medgifvas rätt att förvärfva fastighet af annan beskaffenhet än i 2 § eller 3 § första stycket sägs, äger Konungen gifva tillstånd därtill.

5 §.

Den för bestämmande af fastighets beskaffenhet i 2 och 3 §§ stadgade pröfning åligge Konungens befallningshafvande i det län, där fastigheten är belägen. Äskas sådan pröfning, eller vill bolag eller förening söka Konungens tillstånd att förvärfva fastighet, skall skriftlig ansökan jämte fångeshandlingen ingifvas till Konungens befallningshafvande inom ett år från det fånget skedde. Försittes den tid; eller pröfvas fastigheten icke

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

vara sådan, som i 2 § eller 3 § första stycket sägs, och varder ej heller, där Konungens tillstånd sökes, sådant beviljadt, vare fånget ogillt.

Sökes Konungens tillstånd, åligge Konungens befallningshafvande, såframt ej förvärfvet godkännes enligt 2 eller 3 §, att insända handlingarna jämte eget utlåtande till Konungen.

Öfver Konungens befallningshafvandes beslut i ärende, som nu sagts, må klagan föras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet är stadgad.

Närmare föreskrifter rörande den utredning, som må erfordras för Konungens befallningshafvandes pröfning i ärende, som nu sagts, meddelas af Konungen.

Sedan fastighet förklarats vara af den beskaffenhet, att bolag eller förening enligt 2 eller 3 § må förvärfva den, vare det gällande äfven vid framtida öfverlåtelse af fastigheten eller del däraf.

Är i enlighet med hvad ofvan sagts frågan om bolags eller förenings rätt att förvärfva fastighet ännu ej afgjord, skall i afseende å lagfart anses möta sådant hinder, som afses i 10 § förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875.

6 §.

Medelst inrop å exekutiv auktion äger bolag eller förening förvärfva fastighet utan afseende å dess beskaffenhet.

Har bolag eller förening inropat fastighet å exekutiv auktion, skall, där ej bolaget eller föreningen vinner godkännande af förvärfvet i den ordning 5 § stadgar, fastigheten åter afyttras inom sådan tid, att lagfart å fånget kan sökas förr än tre år förflutit från det auktionen vunnit laga kraft. Har nämnda tid tilländagått, och framgår ej af vederbörande domstols lagfartsprotokoll, att fastigheten är afyttrad, förordne Konungens befallningshafvande, att fastigheten skall säljas å offentlig auktion efter ty

Medelst inrop å exekutiv auktion äger bolag eller förening förvärfva fastighet utan afseende å dess beskaffenhet.

Har bolag eller förening inropat fastighet å exekutiv auktion, skall, där ej bolaget eller föreningen vinner godkännande af förvärfvet i den ordning 5 § stadgar, fastigheten åter afyttras inom sådan tid, att lagfart å fånget kan sökas förr än tre år förflutit från det auktionen vunnit laga kraft. Har sistnämnda tid tilländagått, och framgår ej af vederbörande domstols lagfartsprotokoll, att fastigheten är afyttrad, förordne Konungens befallningshafvande, att fastigheten skall säljas å offentlig auktion efter ty

Kungl. Maj:ts förslag:

nedan sägs. Å sådan auktion må fastigheten ej åter inropas af samma bolag eller förening. Om hvad sålunda stadgats skall erinran införas i det köpebref, som i anledning af den exekutiva auktionen utfärdas.

Har Konungens befallningshafvande meddelat förordnande, som ofvan förmäles, vare det gällande, ändå att fastigheten finnes hafva varit af bolaget eller föreningen afyttrad eller sedermera afyttras; och skall i öfrigt så anses samt med ärendet i tillämpliga delar så förfaras, som hade förordnande om egendomens försäljning meddelats enligt 28 § utsökningslagen, dock att försäljningen ej må uppskjutas på grund af öfverenskommelse, som i 108 § samma lag förmäles. Hvad i fråga om fastighets försäljning och köpeskillingens fördelning nämnda lag stadgar beträffande gäldenären, skall i ärende, som nu sägs, lämpas till fastighetens ägare, och skall denne vara pliktig att betala kostnad, som ej kan i enlighet med 164 § utsökningslagen gäldas ur den försålda fastigheten.

Utskottets förslag:

nedan sägs. Å sådan auktion må fastigheten ej åter inropas af samma bolag eller förening. Om hvad sålunda stadgats skall erinran införas i det köpebref, som i anledning af den exekutiva auktionen utfärdas.

Har Konungens befallningshafvande meddelat förordnande, som ofvan förmäles, vare det gällande, ändå att fastigheten finnes hafva varit af bolaget eller föreningen afyttrad eller sedermera afyttras; och skall i öfrigt så anses samt med ärendet i tillämpliga delar så förfaras, som hade förordnande om egendomens försäljning meddelats enligt 28 § utsökningslagen, dock att försäljningen ej må uppskjutas på grund af öfverenskommelse, som i 108 § samma lag förmäles. Hvad i fråga om fastighets försäljning och köpeskillingens fördelning nämnda lag stadgar beträffande gäldenären, skall i ärende, som nu sägs, lämpas till fastighetens ägare, och skall denne vara pliktig att betala kostnad, som ej kan i enlighet med 164 § utsökningslagen gäldas ur den försålda fastigheten.

Har inrop, hvarom i denna § sägs, skett för skyddande af någon bolagets eller föreningens fordran eller rättighet, hvarför fastigheten på grund af in-teckning eller jämligt 11 kapitlet 2 § jordabalken häftar; och visas sannolika skäl, att fastigheten ej kunnat af bolaget eller föreningen utan förlust afyttras, äge Konungen på därom gjord ansökan medgifva an-

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

stånd med fastighetens afyttrande efter ty skäligt pröfvas. Sådan ansökan skall sist inom tre år från det auktionen vunnit laga kraft ingifvas till Konungens befallningshafvande, som därefter med eget utlåtande öfverlämnar den till Konungen; och skall med förordnande, som enligt denna § ankommer på Konungens befallningshafvande, anstå till dess ansökningen af Konungen pröfvats.

7 §.

Hvad ofvan i denna lag stadgas om inskränkning i bolags eller förnings rätt att förvärfva eller besitta fast egendom äger icke tillämpning beträffande fastighet, som vid denna lags trädande i kraft ägdes af bolag eller förening och sedermera alltjämt tillhört dylik samfällighet.

8 §.

Med bolag afses i denna lag icke enkelt bolag eller bolag, som drifver bank- eller annan penningrörelse eller försäkringsrörelse.

Med förening afses i denna lag allenast förening för ekonomisk verksamhet, hvilken icke drifver rörelse, som nyss sagts.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

och

2:o) att Riksdagen måtte bifalla följande i propositionen innefattade förslag till

Lag

om ändrad lydelse af 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning,
ägostyckning och jordafsöndring.

Härigenom förordnas, att 22 § i lagen den 27 juni 1896 om hemmansklyfning, ägostyckning och jordafsöndring skall erhålla följande ändrade lydelse:

22 §.

Åstundar innehafvare af hemman, hvarifrån afsöndring får ske, att därifrån för alltid afsöndra mark, som, ensam eller tillsammans med hvad redan kan vara från hemmanet för alltid afsöndradt, utgör mera än en femtedel af dess ägoområde, ankomme på Konungens befallningshafvande att, där omständigheterna därtill föranleda, sådant tillåta.

Tillstånd, som nu sagts, må ej vägras i fråga om afsöndring af sådant område, som omförmäles i 3 § första stycket i lagen angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet.

Stockholm den 23 april 1906.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.

Reservationer:

af herr *Lilliesköld*, med hvilken herrar *Sjöcrona*, *Lindman*, *Cederberg* och grefve *Lewenhaupt* instämt:

»Någon tvekan torde numera knappast förefinnas därom, att jordbruket är en nödvändig faktor för Norrlands och Dalarnes ekonomiska bestånd och utveckling, samt att en själfständig jordbrukande befolkning därstädes bör upprätthållas. Och efter den utredning, som förebragts, lärer ej heller kunna förnekas, att genom bolagens fastighetsförvärf inom dessa landsdelar de själfägande jordbrukarnes antal, synnerligen i skogsbygderna, minskats och minskas, så att denna klass, om bolagens jordförvärf få obehindradt fortgå, kan löpa fara att till stor del försvinna.

Afhjälpande af detta missförhållande synes därför vara önskvärdt.

I sådant afseende har genom föreliggande lagförslag såsom skyddsåtgärd ifrågasatts förbud för bolag och föreningar att med vissa i förslaget angifna undantag förvärfva fast egendom.

Detta förbud är visserligen riktadt emot bolag och föreningar till inskränkande af deras rätt att förvärfva fast egendom, men till sin innebörd är det lika mycket riktadt emot och träffar i själfva verket jordägarna, hvilka skulle förhindras att öfver sina hemman förfoga såsom dem bäst synes.

Härigenom skulle således ej mindre den fria förvärfsrätten afsevärdt inskränkas än äfven ett våldsamt ingrepp ske i den fria äganderätten.

Att ett dylikt lagförslag, som i sig innefattar en från hittills tillämpad rättsuppfattning afvikande princip, icke kan ur juridisk synpunkt försvaras, ligger i öppen dag och torde, äfven om man anser frågan vara af den vikt, att enskild rätt måste vika och allmänna rättsgrundsatser suspenderas, endast under den bestämda förutsättning kunna tillstyrkas, att något annat medel till missförhållandenas afhjälpande icke kan påvisas, samt förvisning tillika förefinnes, att detsamma kommer att medföra den verkan, som därmed afses.

Huruvida nu missförhållandena kunna på annat sätt afhjälpas, anser jag mig icke i stånd att afgöra, men det synes, som om åtskilliga af de öfriga af norrlandskommittén i ämnet afgifna förslag och framställningar äro af beskaffenhet att i väsentlig grad kunna främja frågans lösning, hvarförutom jag tillåter mig erinra, att Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gäfleborgs län i sitt utlåtande öfver kommitténs förslag angifvit, huru frågan enligt befallningshafvandens åsikt möjligen skulle kunna lösas.

Hvad åter verkningarna af den ifrågasatta lagen beträffar, hyser jag den öfvertygelsen, att lagen ingalunda kommer att leda till det åsyftade målet. Den lämnar nämligen öppet rum för kringgående, och det lider intet tvifvel, att försök därtill komma att med framgång göras.

Då det icke är förvägradt enskilda bolagsmän och föreningsmedlemmar att förvärfva sådan jord, som förbudet afser, kunna en eller flera af dessa inköpa dylik jord och sedermera till bolaget eller föreningen upplåta nyttjanderätten till densamma. Likaså kan bolaget eller föreningen tillhandahålla penningar åt en person, som för dessa i sitt namn inköper den fastighet, bolaget eller föreningen önskar disponera, och därefter till bolaget eller föreningen dels öfverlämnar inteckningar i fastigheten till dess fulla värde, dels ock under en eller annan form upplåter rätten att tillgodogöra sig densammas afkastning.

Annu andra sätt att kringgå lagen kunna lätteligen tänkas, men fränsedt detta — äfven om man antager, att lagen verkligen kommer att efterleivas — torde föga förhoppning finnas, att den s. k. stödsbogen, hvilken anses för jordbrukets bestånd oundgänglig, kommer att åt jordbruket bevaras.

Först och främst kvarstår möjligheten för bolag eller föreningar att förvärfva afverkningsrätt till densamma. Men härtill kommer — hvilket är långt betänkligare — att hemmansägarna, hvilkas skogsförsäljningar med all sannolikhet i trots af lagen komma att fortgå i ungefär samma omfattning som före lagens trädande i kraft, otvifvelaktigt skola råka i händerna på enskilda spekulanter, hvilka för att på kortaste tid kunna ur skogen uttaga den största möjliga vinst snabbast möjligt kalhugga densamma.

Skulle så ske, varder ej blott lagens syfte förfeladt, utan ställningen kan förväntas blifva ur skogsvårdssynpunkt afgjort försämrad, då man med visshet torde kunna antaga, att de enskilda skogsköparne icke skola ägna skogens återväxt samma intresse som de stora bolagen, hvilkas tillvaro är beräknad på skogens utnyttjande under en obegränsad framtid.

Jämte det principiella betänkligheter möta, skulle således i många fall kanske skada komma att tillskyndas staten; och torde redan på denna grund lagförslaget icke böra tillstyrkas.

Men härtill bör ytterligare erinras, att genom förbud för bolagen att förvärfva jord ej mindre hemmansvärdet minskas än äfven den jordbrukande befolkningen beröfvas en betydande del af de biinkomster, hvilka anses nödvändiga för dess existens, och sålunda äfven den klass, man genom lagen velat skydda, tillskyndas en afsevärd ekonomisk förlust; hvarförutom ej heller må förbises, att genom den föreslagna lagen, om den blefve effektiv, Norrlands viktigaste näringsgren, trävaruindustrien, hvars stora inflytande på Norrlands utveckling i alla riktningar ej kan bestridas, kommer att, om ej helt och hållet omöjliggöras, så dock i hög grad hämmas.

Med stöd af hvad sålunda anförts hemställer jag,

att förevarande proposition icke må af Riksdagen bifallas.»

af herr *Andersson*, som ansett, att 6 § i förslaget till lag angående förbud i vissa fall för bolag och förening att förvärfva fast egendom bort erhålla följande lydelse:

6 §.

Bolag eller förening må utan särskildt tillstånd å exekutiv auktion inropa fastighet, där sådant erfordras för skyddande af någon bolagets eller föreningens fordran eller rättighet, hvarför egendomen på grund af in-teckning eller jämlikt 11 kapitlet 2 § jordabalken häftar.

af herrar *Lindhagen* och *Nordin*:

»På de i motionen anförda skäl anse vi, att motionärernas hemställanden bort af utskottet beaktas. Då detta ej i någon mån skett, finna vi oss ej föranlättna att framföra något medlingsförslag, utan framställa nu motionärerernas längst gående yrkanden, som i sig innefatta äfven de öfriga. Vi hemställa alltså med anledning af ifrågavarande motion:

1:o) att 1 § i lagförslaget måtte erhålla följande förändrade lydelse:

1 §.

Bolag eller förening må ej i andra fall än nedan stadgas förvärfva fast egendom å landet inom Nedan-Siljans, Ofvan-Siljans eller Väster-Dals

fögderi eller Envikens eller Svärdsjö socken i Kopparbergs län eller inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens eller Norrbottens län.

Å fastighet i köping eller å annan ort, där den för städerna gällande ordning för bebyggande skall iakttagas, äger denna lag ej tillämpning.

2:o) att 3 § i förslaget måtte utgå.

Darest yrkandet under 2:o) bifalles, erfordras någon jämkning i redigeringen af lagförslaget följande §§, samt förfaller det i andra punkten af utskottets hemställda omförmälda lagförslag.»
